

Voorzitter,

Ik sta hier vanavond een beetje met een zwaar gemoed. Een week geleden was ik nog in de Verenigde Staten, waar ik zoals u weet een aantal collega's heb. Een overgrote meerderheid van hen is overtuigd democraat (met een kleine d) en heeft daarom gestemd op de Democratische kandidaat (met een grote D). Niet omdat de Democraten (met een grote D) het alleenrecht op democratische waarden zouden hebben, maar omdat de Republikeinse kandidaat zich in woord en daad recht tegenover die waarden heeft geplaatst. De verkiezingsoverwinning van Trump zoals die gisterenochtend duidelijk werd heeft er bij hen dan ook flink ingehakt.

Solidariteitscrisis

Ik kan deze uitslag moeilijk loszien van wat ik zie als een solidariteitscrisis die de westerse wereld in haar greep lijkt te hebben, en hoewel ik vertrouwen heb ik het systeem van *checks and balances*, maak me zorgen over het Amerikaanse buitenlandbeleid de komende vier jaar. Dat is immers een beleidsterrein waarop de president min of meer de vrije hand heeft. Als de soep werkelijk zo heet gegeten wordt als ze is opgediend, zullen de consequenties van dat beleid mondiaal gevoeld worden en verstrekkend zijn. Ook voor Europa, en dus ook voor ons.

Bezuinigingen

Tegen die achtergrond wil ik vanavond vooral een oproep doen om als lokale overheid die o zo nodige solidariteit niet uit het oog te verliezen. Die zou namelijk best eens onder druk kunnen komen te staan nu bezuinigingen nadrukkelijk in beeld komen voor 2026. En ik vrees dat we van het huidige kabinet niet veel hulp hoeven te verwachten.

Sociaal Domein

Ik vind dat onze gemeente als het gaat om solidariteit een aantal dingen best goed doet. Neem bijvoorbeeld de transformatie in het sociaal domein die we de laatste jaren hebben doorgemaakt. We hebben regelingen eenvoudiger en breder toegankelijk gemaakt. We zijn mensen meer als persoon dan als dossier gaan behandelen. We zijn welvaart als een breder begrip gaan zien, en begrijpen dat betaald werk niet voor iedereen het hoogst haalbare is, en dat de weg naar betaald werk soms met slingeren en vallen en opstaan gepaard gaat. Laten we die verworvenheden alsjeblieft proberen te behouden en niet wegbezuinigen. Wat ik het college wel wil vragen, is om een instrumentarium te ontwikkelen om te kijken wat het effect is van bijvoorbeeld de vereenvoudiging van de minimaregelingen, en om aan de slag te gaan met de aanbeveling van de VNG om het sociaal domein als geheel in een bredere samenhang te benaderen. Één loket voor alle inwonersvragen rondom werk, zorg, onderwijs en inkomen zou het streven moeten zijn.

Asielzoekers

Iets anders waarvan ik vind dat we dat goed doen, zijn de plannen om als gemeente ons aandeel te leveren aan de opvang van asielzoekers. Hoe graag het huidige kabinet ons ook wil doen geloven dat er een asielcrisis is, geloof ik daar geen snars van. De instroom van asielzoekers is niet hoger dan die was in jaren waarin we een menswaardige opvang wel voor elkaar kregen. Wel zie ik tekenen van de al eerdergenoemde solidariteitscrisis, die zich misschien nog het best laat omschrijven als *not in my backyard*. Eerdere regeringen hebben kortzichtig bezuinigd op de asielketen zodra de instroom even iets lager was, dus misschien kunnen we ook wel spreken van een wanbeleidcrisis. Dat wanbeleid lijkt de huidige regering zelfs doelbewust instrumenteel in te zetten. Financiering van de bed-bad-broodregeling is ingetrokken en voornemens om de spreidingswet in te trekken en bezuinigingen op de IND door te voeren blijven fier overeind staan. Ondertussen moeten lokale bestuurders overleggen met een minister die nergens naar luistert, terwijl er 4 maanden na aantreden van het kabinet Schoof nog geen letter op papier staat van de wetgeving om de zogenaamde asielcrisis te beteugelen. Een crisis die al voor de verkiezingen uitgeroepen is. Het gevolg laat zich raden: chaos, waarmee de crisis een *self-fulfilling prophecy* wordt. Laten we als gemeente ook hier solidair blijven, ook met een gemeente als Westerwolde, en zorgen voor voldoende menswaardige opvang. Het gaat hier om mensen die mensonterende omstandigheden ontvlucht zijn, en die bovendien langdurig in grote onzekerheid over hun toekomst verkeren. Ik verzoek het college om hierin standvastig te blijven, en niet achter de waan van de dag aan te lopen.

Fysiek domein

Ik benijd het college niet, dat op zoek moet naar bezuinigingen ter grootte van een slordige 6 miljoen euro per jaar op een begroting van 140 miljoen. Sterker nog, wil de raad nog wat te kiezen hebben, dan zullen er meer bezuinigingen gevonden moeten worden. 5% van de begroting lijkt misschien niet zoveel, maar dat is het natuurlijk wel als je bedenkt dat een heel groot gedeelte van de begroting wettelijk is vastgelegd. De korting waar het Rijk ons mee opzadelt heeft hetzelfde effect dat het in één klap volledig afschaffen van de OZB op woningen zou hebben. Ik geef het je te doen. Waar zou je aan kunnen denken als je, zoals ik zojuist betoogd heb, een solidaire gemeente wilt blijven? Naast het sociaal domein, zitten onze kosten als gemeente vooral in het fysieke domein. Met wat schraapwerk valt daar misschien wat te behalen, maar heel veel zal het vrees ik niet zijn; we zullen wegen en rioleringen moeten blijven onderhouden. Met het verlagen van het kwaliteitsnivo voor wegen van Basis naar Laag zou wellicht een paar ton per jaar bespaard kunnen worden, maar dat heeft wel een – zij het beperkte – impact op de verkeersveiligheid. Door ambities met bijvoorbeeld het DRU terrein voorlopig even in de ijskast te zetten kunnen we wat onderzoekskosten besparen.

Taboe

Zijn besparingen in het sociaal domein wat mij betreft dan volledig taboe bij deze zoektocht? Nee. We zullen hier, hoe pijnlijk ook, waarschijnlijk niet aan versoberingen kunnen ontkomen. De kunst is om deze zo min mogelijk pijn te laten doen. Wellicht is er her en der nog wat efficiëntiewinst te boeken.

Inkomsten

Aan de inkomstenkant ontkomen we er wellicht niet aan om de OZB harder te laten stijgen dan eerder afgesproken, al zou het zomaar eens kunnen zijn dat het kabinet onze vrijheid hierin beperkt.

Conclusie

Voorzitter,

Zoals u merkt heb ik geen kant en klare oplossing klaarliggen. Er komen lastige keuzes op ons pad, die hoe dan ook pijn gaan doen. Ik wens het college hierbij veel moed en wijsheid toe.